

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญ

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยมีนโยบายหลักในการส่งเสริมการท่องเที่ยว มีนโยบายให้นักท่องเที่ยวจากต่างประเทศเข้ามาสู่ประเทศไทยแล้ว ยังมีนโยบายส่งเสริมให้คนไทยเที่ยวในเมืองไทยด้วย นับว่าเป็นการป้องกันไม่ให้เงินตราไหลออกนอกประเทศ โดยการขยายแหล่งท่องเที่ยวให้กระจายไปในท้องถิ่นทุกภูมิภาค รวมทั้งให้มีการอนุรักษ์ พื้นที่ที่สำคัญทั้งในทางเช่นพื้นที่เกี่ยวกับแหล่งประวัติศาสตร์ สถานที่ทางศาสนาที่ใช้ประกอบพิธีกรรม สถานที่ที่เกี่ยวกับการเสด็จหรือที่ประทับของพระราชามหากษัตริย์และพระราชินีตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน แม้แต่การฟื้นฟูศิลปวัฒนธรรม ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เพื่อให้คงความเป็นเอกลักษณ์ไทยไว้ นอกจากนี้ยังต้องมีการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการข้อมูล บริการการท่องเที่ยว ให้มีคุณภาพและอยู่ในมาตรฐานที่ดีไม่ว่าจะเป็นแหล่งท่องเที่ยวตามธรรมชาติหรือแหล่งท่องเที่ยวที่มนุษย์เป็นที่สร้างขึ้น ล้วนแล้วแต่มีความสำคัญไม่ยิ่งหย่อนกว่ากันทั้งสิ้นการจะพัฒนาสิ่งใดนั้นสิ่งที่จำเป็นอย่างหนึ่งคือการมองให้รอบด้าน เพราะบางครั้งสิ่งที่เรามุ่งหวังนั้นจะเป็นตัวขับเคลื่อนให้เกิดความสำเร็จขึ้นได้ แต่ในขณะเดียวกันก็อาจมีผลกระทบต่อภาพรวม หรือมีความขัดแย้งในตัวของมันเอง เปรียบเสมือนยาที่มีฤทธิ์ในการรักษาโรครอย่างหนึ่ง แต่อาจมีผลข้างเคียงกับอีกอย่างหนึ่ง การจะพัฒนาหรือขับเคลื่อนองค์กรก็เช่นกัน อาจจะมีผลในด้านหนึ่ง แต่มีผลเสียอีกด้านหนึ่ง แต่ในความจำเป็นการจะให้องค์กรพัฒนาจำเป็นต้องศึกษาให้รอบคอบเสียก่อน นั่นก็คือการวางกลยุทธ์ หรือวิธีการเพื่อให้ได้สิ่งที่ดีที่สุดและมีผลต่อสิ่งรอบข้างน้อยที่สุด การท่องเที่ยวก็เช่นเดียวกันต้องมีการวางแผนหรือกลยุทธ์ เพื่อจะเป็นการพัฒนาที่ยั่งยืนต่อไป

จังหวัดจันทบุรีเป็นจังหวัดที่อยู่ทางตะวันออก ซึ่งมีประวัติความเป็นมาอันยาวนานจากหลักฐานที่ปรากฏไม่ว่าจะเป็นเมืองเพนียด บ้านลุ่ม ค่ายเนินวง ป้อมปราการฝรั่งเศส ตึกแดง และวังสวนบ้าน ซึ่งสถานที่แต่ละแห่งมีประวัติความเป็นมาที่น่าสนใจอย่างยิ่งซึ่งแต่ละที่ล้วนแล้วแต่มีเรื่องราวที่บอกเล่าเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ได้เป็นอย่างดีแล้ว ส่วนใหญ่สถานที่เหล่านี้จะมีความเกี่ยวข้องกับพระมหากษัตริย์ไทยแทบทั้งสิ้น ในปัจจุบันนี้สถานที่เหล่านี้จัดเป็นสถานที่ท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์เปิดให้ผู้สนใจได้เข้าไปศึกษาหาความรู้และค้นคว้าเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ได้เป็นอย่างดี สถานที่เหล่านี้นอกจากสร้างความประทับใจให้แก่นักท่องเที่ยวและผู้สนใจด้านประวัติศาสตร์แล้ว สถานที่เหล่านี้ยังสามารถเป็นแรงดึงดูดที่สามารถเพิ่มรายได้ให้แก่ชุมชนท้องถิ่นได้อีกด้วย แรงกระตุ้นของชุมชนอย่างหนึ่งคือเขามีความรักและหวงแหนสถานที่เหล่านั้นโดยสำนึก

ของชุมชนเอง ซึ่งก็เป็นเรื่องที่ดีที่ทำให้ประชาชนในท้องถิ่นช่วยกันดูแลและรักษาสมบัติที่บรรพบุรุษได้เสียสละและสร้างสถานที่เหล่านี้ให้แก่อนุชนคนรุ่นหลังได้ศึกษา ค้นคว้าสืบต่อไป

ข้อมูลจากสำนักงานสถิติด้านการท่องเที่ยวของจังหวัดจันทบุรีพบว่าตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2556 เป็นต้นมา จะพบได้ว่ามีนักท่องเที่ยวชาวไทย จำนวน 1,064,307 คน จำนวน นักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ จำนวน 55,140 คน และเพิ่มขึ้นเรื่อยมาทุกปี และรายได้ เพิ่มขึ้นจาก 4,654 ล้านบาท จากข้อมูลที่ปรากฏบนฐานของสำนักงานสถิติแห่งชาติของจังหวัดจันทบุรีด้านการท่องเที่ยว จะเห็นได้ว่าเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องและที่สำคัญสถานที่ท่องเที่ยวแต่ละแห่งก็มีการพัฒนาศักยภาพด้านการท่องเที่ยวของตนเองให้เป็นไปทางทิศทางที่ดี มีแนวโน้มเป็นแรงบวก ด้วยความตื่นตัวของพื้นที่เองก็ดี ความตื่นตัวขององค์กรหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับสถานที่ท่องเที่ยวเองก็ดี ทำให้การแข่งขันบนเวทีด้านการท่องเที่ยวมีมากขึ้น จังหวัดจันทบุรีเป็น หนึ่งในสิบเอ็ดแห่งของแหล่งท่องเที่ยวเมืองรองที่รอการพัฒนาให้ไปสู่เมืองหลักด้านการท่องเที่ยวต่อไป

วังสวนบ้านแก้ว เป็นสถานที่ท่องเที่ยวอีกหนึ่งแห่งที่มีประวัติความเป็นมาที่น่าสนใจ มีส่วนเกี่ยวข้องกับพระราชินีในรัชกาลที่ 7 ที่ซึ่งคนจันทบุรี ราลึกลึกถึงด้วยความรู้สึกอบอุ่น ผูกพันลึกซึ้ง ด้วยครั้งหนึ่งเคยเป็นที่ประทับของ สมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณี พระบรมราชินีใน พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 7 เป็นเวลาอันยาวนานถึง 18 ปี

ปัจจุบันวังสวนบ้านแก้วจัดเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์โดยเปิดโอกาสให้ผู้สนใจได้เข้ามาศึกษาค้นคว้าหาความรู้ด้านประวัติศาสตร์มีการบูรณาการการเรียนการสอนของนักศึกษาทุกคณะทุกสาขาวิชาของทุกชั้นปี นอกจากนี้ยังมีกิจกรรมส่งเสริมด้านการท่องเที่ยวให้แก่ผู้สนใจเข้ามาเยี่ยมชม โดยยอดนักท่องเที่ยวในแต่ละปีที่สำนักศิลปวัฒนธรรมและพัฒนาชุมชน องค์กรที่ดูแลสถานที่ท่องเที่ยวได้รวบรวมสถิติไว้ว่ามีนักท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นทุกปี และจากข้อมูลพบว่านักท่องเที่ยวบางคนมาแล้วก็วนกลับมาอีกรอบเมื่อมีกิจกรรมพิเศษเช่น เทศกาลผลไม้ชิมผลไม้ในวัง หรืองานวันพระราชสมภพสมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณี การจัดสถานที่แห่งนี้เป็นสถานที่ท่องเที่ยวถือว่ามีส่วนสร้างความประทับใจให้แก่ผู้เข้ามาเยี่ยมชมแล้ว เป็นการสร้างรายได้ให้แก่มหาวิทยาลัย สร้างแหล่งท่องเที่ยวแห่งใหม่ให้กับจังหวัดจันทบุรีอีกด้วย

งานวิจัยชิ้นนี้ต้องการศึกษาเรื่องผลกระทบที่จะเกิดขึ้นจากการเปิดเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ เพราะในอดีตการเปิดเป็นแหล่งท่องเที่ยวไม่ได้ขึ้นตรงกับองค์กรใด แต่ปัจจุบันมีหน่วยงานต่างๆ เข้ามามีส่วนร่วมเช่น เช่น กรมศิลปากร สมาคมส่งเสริมการท่องเที่ยวจังหวัดจันทบุรี และการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย การศึกษาแนวโน้มนโยบายด้านการท่องเที่ยวของกรมส่งเสริมการท่องเที่ยว ศึกษาความเป็นไปได้ในการบริหารจัดการในสมาคมส่งเสริมการท่องเที่ยวของจังหวัดจันทบุรี และที่สำคัญคือการได้รับมาตรฐานการบริหารจัดการการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน ต้องมีงานวิจัยมารองรับในเรื่องผลกระทบต่อการเปิดเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ผลการดำเนินการใน

งานวิจัยชิ้นนี้จะเป็นส่วนชี้วัดในเรื่องการท่องเที่ยวของวังสวนบ้านแก้ว อีกทั้งเป็นแนวทางให้การบริหารจัดการท่องเที่ยวให้มีประสิทธิภาพในการบริการดียิ่งขึ้นไปต่อไป ที่สำคัญเป็นประโยชน์ต่อมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณีที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์อันดับต้นๆ ของจังหวัดจันทบุรีนั่นเอง

วัตถุประสงค์ของงานวิจัย

เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมาของสมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณีและประวัติวังสวนบ้านแก้ว เพื่อศึกษาผลกระทบจากการเปิดวังสวนบ้านแก้วให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์

ประโยชน์ของการวิจัย

1. คาดว่าจะเป็นประโยชน์ต่อภาครัฐ เช่น กลุ่มการท่องเที่ยวภาคตะวันออก การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย และจังหวัดจันทบุรี รวมทั้งสถาบันการศึกษาในเรื่องของการท่องเที่ยว คาดว่าจะมีนักท่องเที่ยวเพิ่มขึ้น
2. เป็นประโยชน์ต่อหน่วยงานที่รับผิดชอบในพื้นที่เช่นองค์การบริหารส่วนท้องถิ่น และหน่วยงานที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยว มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี โดยเป็นการกระตุ้นเศรษฐกิจให้มีการเจริญเติบโตขึ้น ทั้งในวังสวนบ้านแก้วเองและโดยรอบวังสวนบ้านแก้วอีกด้วย

ขอบเขตของการวิจัย

เนื้อหา

การศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาวิจัยเรื่องผลกระทบต่อการเปิดวังสวนบ้านแก้วให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์

1. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาวังสวนบ้านแก้วแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์
2. เพื่อหาผลกระทบจากการเปิดวังสวนบ้านแก้วให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์

วิธีวิจัย

วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ โดยวิธีการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) ได้เก็บรวบรวมข้อมูลจากแหล่งข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Source) ศึกษาค้นคว้าเอกสารและงานวิจัยต่าง ๆ จากแหล่งข้อมูล เช่น หอสมุดมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี หนังสือเอกสารจากวังสวนบ้านแก้ว สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดจันทบุรี สำนักงานการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สาขาจันทบุรี เป็นการศึกษาเก็บข้อมูลแบบปฐมภูมิ (Primary Source) จากพื้นที่ในจังหวัดจันทบุรีและจัดกลุ่มสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion)

ขอบเขตระยะเวลา

ผู้วิจัยได้กำหนดระยะเวลาในการดำเนินการวิจัยไว้ เป็นระยะเวลาประมาณ 4 เดือนคือ ตั้งแต่ วันที่ 1 พฤษภาคม 2563 ถึง วันที่ 30 กันยายน 2563 นี้

พื้นที่ในการวิจัย

ผู้วิจัยคัดเลือกพื้นที่วิจัยแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จากชุมชน ที่อยู่ใกล้ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณีโดยพิจารณาจาก ชุมชนที่มีผลกระทบต่อการเปิดวังสวนบ้านแก้ว

1.ชุมชนบ้านเขาไระยา ตำบลท่าช้าง อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรีซึ่งอยู่ติดกับมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

2.ชุมชนหมู่บ้านสามัคคีโฮม ตำบลท่าช้าง อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี ซึ่งเป็นพื้นที่ที่อยู่ใกล้กับวังสวนบ้านแก้ว มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

3.ชุมชนบ้านท่าช้าง ตำบลท่าช้าง อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี ซึ่งเป็นสถานที่ตั้งของวังสวนบ้านแก้ว มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

4.ชุมชนบ้านแสง ตำบลแสง อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี ซึ่งอยู่ไม่ไกลจากวังสวนบ้านแก้ว มีคนงาน เจ้าหน้าที่ของมหาวิทยาลัยราชภัฏไปพักอาศัยจำนวนมาก

ประชากรกลุ่มตัวอย่าง ประชากรได้แก่กลุ่มผู้รู้ ผู้ปฏิบัติงานด้านการท่องเที่ยว ในวังสวนบ้านแก้ว

1.กลุ่มตัวอย่างได้แก่ กลุ่มให้ข้อมูล ผู้ปฏิบัติและกลุ่มประชาชนทั่วไปใน 2 ชุมชน ใช้เครื่องมือแบบสัมภาษณ์ ทำการคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive sample) ดังนี้

1) กลุ่มผู้ให้ข้อมูล (Key informants) จำนวน 13 คนทำการคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive sample)

(1) ผู้บริหารที่ดูแลด้านการการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ในวังสวนบ้านแก้ว จำนวน 3 คน

(2) เจ้าหน้าที่ที่เป็นมัคคุเทศก์ ที่คอยบริการนักท่องเที่ยวชมพระตำหนักต่างๆ จำนวน 3 คน

(3) เจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัยที่ดูแลบริเวณพระตำหนักต่างๆ จำนวน 7 คน

2) ผู้ประกอบการ (Operator Informants) จำนวน 17 คน ประกอบด้วย

(1) ผู้นำชุมชนทั้งสองชุมชน จำนวน 8 คน ชุมชนละ 2 คน คัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง

(2) พ่อค้าแม่ค้าที่ได้จำหน่ายสินค้าให้แก่นักท่องเที่ยว จำนวน 2 คน คือ ผู้ค้าปลีก และค้าส่ง มีรายได้จากการจำหน่าย ไม่ต่ำกว่าเดือนละ 10,000 บาท ทำการคัดเลือกแบบเจาะจง

3) นักท่องเที่ยวทั่วไป (General Informants) จำนวน 15 รายทำการคัดเลือกแบบ สุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วย

- (1) กลุ่มนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาจากต่างจังหวัด จำนวน 5 ราย
- (2) นักท่องเที่ยวในจังหวัดจันทบุรี จำนวน 5 ราย
- (3) นักศึกษาที่เข้ามาศึกษาด้านประวัติศาสตร์ในวังสวนบ้านแก้ว จำนวน 5 ราย

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. วังสวนบ้านแก้ว หมายถึง สถานที่ประทับของสมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณี พระบรมราชินีในพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 7
2. ผลกระทบหมายถึง มีผลทั้งด้านบวกและด้านลบในทางที่ดีขึ้นและแย่ลง
3. แหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ หมายถึงการท่องเที่ยวที่มีประวัติ ความเป็นมาอันยาวนานและมีเรื่องราวที่สำคัญ

กรอบแนวคิดในการวิจัย

